

Folketingets Beskæftigelsesudvalg
Christiansborg

10. oktober 2023

Svar på Beskæftigelsesudvalgets spørgsmål nr. 275 (Alm. del) af 29. juni 2023 stillet efter ønske fra Torsten Gejl (ALT)

Spørgsmål

”Vil ministeren oplyse, hvilken effekt en afskaffelse af rådighedsforpligtelsen for ydelsesmodtagere vil have på arbejdsudbuddet opdelt i time- og deltagelseseffekt?”

Svar

Det er en grundlæggende betingelse for at modtage arbejdsløshedsdagpenge, kontanthjælp, uddannelseshjælp, SHO-ydelse, ressourceforløbsydelse og ledighedsydelse, at borgeren står til rådighed for arbejdsmarkedet. Det vil sige, at borgeren aktivt udnytter sine arbejds- og uddannelsesmuligheder samt deltager i aktiverings-tilbud. Såfremt rådighedsforpligtelsen afskaffes, vil det alt andet lige medføre, at en række overførselsindkomster bliver ydelser uden modkrav.

Rådighedsforpligtelsen hører sammen med princippet om ”ret og pligt”, som indebærer, at borgere skal yde en indsats for at komme i job for at modtage en af de ovennævnte overførselsindkomster. Rådighedsforpligtelsen indebærer således en pligt til at søge job, deltage i samtaler eller aktiveringstilbud, mv., dvs. aktiviteter som kan være forbundet med flere forskellige adfærdseffekter, *jf. nedenfor*.

Der forefindes en række studier, som belyser beskæftigelseseffekten af enkelte tilbud og aktiviteter under den aktive beskæftigelsesindsats, herunder er der empirisk evidens for, at flere af indsatserne er forbundet med positive beskæftigelseseffekter. Det er dog ikke på baggrund af disse eksisterende studier af enkelte indsatser muligt at skønne over den samlede effekt af rådighedsforpligtelsen under ét, dvs. på makroniveau, ligesom der ikke forefindes særskilte studier af beskæftigelsesvirkningen af rådighedsforpligtelsen *i sig selv*.

Det er derfor ikke umiddelbart muligt at angive et skøn for virkningen af en afskaffelse af rådighedsforpligtelsen under ét, herunder konkrete effekter på arbejdsudbuddet opdelt i time- og deltagelseseffekt. Det vurderes dog alt andet lige, at en afskaffelse af rådighedsforpligtelsen vil have en betydelig negativ virkning på arbejdsudbuddet, da det vil indebære en afskaffelse af krav til borgeres deltagelse i jobsøgning og i den aktive indsats, hvor flere af de enkelte tilbud i sig selv er forbundet med positive beskæftigelseseffekter.

Det bemærkes i den forbindelse, at aktive indsatser kan være forbundet med en række adfærdseffekter, hvor der teoretisk skelnes mellem henholdsvis en sorterings-, motivations-, fastholdelses- og programeffekt, *jf. Regneprincipper på beskæftigelses- og overførelsesområdet, Finansministeriet 2021.*

Sorteringseffekten beskriver, at færre personer overgår fra beskæftigelse til ledighed som følge af den aktive indsats. Det skyldes dels, at personer i beskæftigelse øger deres arbejdsindsats for at undgå opsigelse, og dels at opsagte søger mere intensivt efter et nyt job, inden de overgår til ydelsessystemet. Med andre ord vil den aktive indsats i sig selv indebære, at beskæftigede reducerer tilgangen til ledighed, fordi samtaler, aktivering mv. ses som en omkostning forbundet med det at være ledig.

Motivationseffekten øger afgang fra ledighed forud for aktiveringsindsatsen, fordi udsigten til aktivering motiverer ledige til at finde arbejde inden den aktive indsats påbegyndes. *Fastholdelseeffekten* indebærer en reduceret afgang fra ledighed under visse aktiveringsforløbet og indsatser, fordi ledige typisk er mindre jobsøgende under aktivering. Endelig består *programeffekten* i, at visse former for aktivering forbedrer lediges kvalifikationer og dermed chancen for efterfølgende at komme i beskæftigelse.

Finansministeriet indregner adfærdseffekter af den aktive indsats, hvis der er tilstrækkeligt grundlag for det, herunder på baggrund af evidensen på området, *jf. Regneprincipper på beskæftigelses- og overførelsesområdet, Finansministeriet 2021.* Der indregnes for eksempel positive adfærdseffekter i form af motivations- og programeffekter af samtaler med ledige afholdt inden for det første halve år af ledighedsperioden. Derudover indregnes der fx adfærdseffekter af ændringer i tidspunktet for, hvornår jobcentret senest skal give aktive tilbud til ledige i form af det første såkaldte ret og pligt-tilbud, da der generelt er tegn på motivationseffekter af aktive tilbud. En afskaffelse af rådighedsforpligtelsen vil alt andet lige indebære, at ledige ikke længere har pligt til at deltage i samtaler eller ret og pligt-tilbud. Dette må med udgangspunkt i de gældende regneprincipper på området isoleret set forventes at forlænge deres ledighedsforløb og dermed også indebære en negativ arbejdsudbudseffekt.

Dertil bemærkes, at bl.a. Det Økonomiske Råd har peget på, at studier, som medtager motivationseffekten, viser, at netop denne effekt giver anledning til væsentlige positive beskæftigelseseffekter som følge af, at selve udsigten til at skulle deltage i aktive indsatser tilskynder ledige til at søge arbejde, *jf. Dansk Økonomi, efterår 2012, De Økonomiske Råd 2012.*

Der er altså overordnet set evidens, der viser, at visse aktive indsatser, som rådighedsforpligtelsen indebærer en pligt til at deltage i, er forbundet med positive beskæftigelseseffekter, hvorfor en afskaffelse heraf forventeligt vil indebære negative beskæftigelseseffekter. Det bemærkes i den sammenhæng, at det er svært at vur-

dere effekterne af rådighedsforpligtelsen alene ved at se på effekterne af de enkelte elementer i rådighedsforpligtelsen, fordi effekterne kan tilvejebringes af eksistensen af systemet som sådan og ikke nødvendigvis af elementerne hver for sig.

Med venlig hilsen

Nicolai Wammen
Finansminister